

ԲՅՃՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (Կանխիկ վճարելի)

Հայաստան		Ուրիշ ամէն տեղ
10 ֆրանկ	Տարեկան բաժնորդագին	20 ֆրանկ
5 ֆրանկ	Վեցամսեայ »	10 ֆրանկ
2 ½ ֆր.	Եռամսեայ »	5 ֆրանկ

Ուէ գրութիւն կամ գրամ գրկել տնօրէն խմբագրին այս հասցէով
M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal *Armenia*

MARSEILLE (France)

16

1919 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 19 ԴՆ.

(L. S. 1919 6th April 6)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրությունը եթէ հարկ համարի, համաստեղիկ և կամ մասնավոր միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Դանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Դանուցման 1 միջակ գիրը 2 սանդիմ կարժէ. 1 զլխագիրը 4 սանդիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la
Rédaction : Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Սյուրստեանի ափերէն. — Հայ մտքը
անմեղնը. — Է. Ախունիի մարգարէա-
նէշ մէկ նամակը. — Տեղակալ Շիշման-
ան կը վերադառնայ Կիլիկիա. — Հայ
սկերտութեան մէկ գլուխ գործոցը. —
Նահագոյթ Ալամ Բաֆֆիի. — Մահագոյթ
Է. Փանոսեանի. — Զօրավար Կուրբ
Կարսէիի մէջ. — Տ. Բուէնգարէի Լոնտոն
մտնուած միջոցին քննութեան առնուած
նշխիրները. — Հայերը թիւը իշխանու-
եան տակ. — Տեղակալ. — «Հանդէս
ճաօրեայ» խմբագրութեանէն. — Ոռ-
ւա. — Խորդադական դաշնագիրը Ամե-
րիկեան Ծերակոյտին առջեւ. — Նամա-
ստուի. — Դանուցումներ:

ԱՏԻԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԵՐԷՆ

28 Հոկտեմբեր

Նախկին նախարարապետ Գաթալ
անին, Տօբթ. փաստըմտեհան և
տրիկին պանծային նախարար Լճ
իկեհան, փրկական և սպայ Մհ.
իքանն ախտեղ մտմանեցին, լծկե
իկ մը ուշ, բայց շատ յարմար առե-
ին: Ամերիկեան Դիւրակոյտի Արտա-
րին ֆարաքերութիւններու կօմիտէն
ը սեղանին վրայ ունէր Հայաստանի
անձնակազմարութեան հարցը, որ
պատասանի Անկախութեան Ամե-
րիկեան կօմիտէի պատկասեցի նա.
սակաւ ճէրարտի շնորհիւ ծերա-
տտական Ուրիմի կողմէ յարույ-
ած էր:

Հախառակ մեր անզուսպ ցանկու-
թեանն և անձկադ ինն անհամբերու-
թեանն, այս հանրագիտական կառա-
ւարտ թիւնը իր անհնալիք զերբ
շնչած չէ հայաստանի բանձնակառու-
տութեան հանդէպ:

Գլխավորապես, հայաստանի կա-
ռավարությունը իր կողմէ լիազոր-
ած գիտնականական ներկայա-
յուցիչ ժր չունէր այստեղ, որ մեր
երականություն հնչարիտ պատկերը
չարս բերելով հեթադրություննե-
րու մատուցելին մէջէն, գնէր աժե-
րիկեան կառավարություն և հաս-
տակություն հոգճատանքին առջև

Հայ կառավարութեան անդրանիկ
ախարարապետի ժամանումը՝ կը
լուանք թէ սպասուած արդիւնքը

պիտի ունենայ: Այս պատուիրակու-
թիւնը, ընկերակցութեամբ նի-
շարքի մասուի գրասենեակի վա-
րիչ Պ. Գարտաշեանի, իր առաքի-
լութեան նպատակները շատ սրտ-
կերպով ներկայացուց Շիրակոյտի
Արտաքին Յարաբերութիւններու
կօմիտէին:

Այս նպատակներու առաջինը Հայաստանի Հանրապետութեան ճանաչումն է. երկրորդը՝ հայեամբրիկ հան զօրամաս մը զրկել Հայաստան և երրորդ՝ խաշոր փոխառուութիւն մը բնել Հայաստանի:

Թէ՛ արչ պահանջները ո՛ր աստի.
ճան ընդունելութիւն պիտի գտնեն
ամերիկեան կառավարութեան մօտ
տակաւին ստացլ բան մը կարելի չէ
ըսել, քանի պաշտօնական պատաս-
խան տրուած չէ:

Սակայն երբ անպաշտօն արքայ
յայտարարեց իր անհրաժեշտ
թիվը՝ թե՛ հրկիսող և հրրորդ պա-
հանջները պիտի ընդունուին։ Թե՛ և
առաջին պատահյալ թե՛ համար արտաքին
գործերու նախարար Ղենախանկ ալ
տեսակ զօրամասի ժը կազմու թիւը
օրինական գտած չէ։

Հակառակ պարագային, եթե իրօք
ամերիկեան զօրքեր չի միացունին
Հայերու հետ, կառավարութիւնը
պիտի հաւանի հայ զօրամասի մը
անհրաժեշտ պահանջները հպարտ

Հայ կառավարութեան պատուի-
րակութիւնը այսպէս իր քաղաքա-
կան ըմբռնումը կը ցոյցադրէ որ
տաքին աշխարհին Տխարէ իշխե-
լայտեղ որ մեր գիւննազիւտեան
անխորձ մարմինները իրենց պրօ-
պագանդի գլխաւոր տաճնցքը Հա-
յաստանի կառավարութեան ճանա-
չումի խնդիրը չըրին:

Հայ նախարարնեկու ժամանումը
դիւանազ իտական օգտակարութեւն
զատ՝ նաե իր բարեբար դերը պիտի
ունենայ մեր զաղութի ազգային
կեանքին վրայ:

Երկար տանէ ի վեր արտեղ գոր-
ծող կազմակերպութիւններու բն-
թացքը խոտոր և յաճախ իրար խա-
չաձևող բնոյթ ունեցած է: Տակա-
ւին հայ նախարարներու ժամանու-
մէն մէկ շաբաթ առաջ, «Ազգ. Միութեան»

թի հան ր անհեռատեսի ե ղիւանագի-
 տական ձեռնհասութիւններու շնորհ
 քէ զուրկ մարդիկը, այնպիսի յայ
 տարարութիւններ ըրին Պերակոյտի
 Արտաքին ֆարաբերութիւններու
 կոմիտէին առջի, որ գաղութի ու ջ
 միտ մասը մամուլով իր գայրութը
 յայտնեց անոնց հասցէին: Ասկէ զատ
 կայ նաև նիւթական գոհարերու
 թի հան պարագան:

Տարակույս չունինք, որ հայ կառու
վարութեան պատուիրակութիւնը
պիտի գիտնայ օգտագործել այս գո
լովի հայրենասիրական զոյցում
ներս ու զօտերութեան ինքնա
նուիրումը:

Այդ կը տեսնուի պատուիրակու
թեան ցոյց տրուած ընդունելու թե
նէն: Անոնց ընդունելու թեան ատեն
ազգային միատեսակ խանդավառու
թիւն ե զերարերւոյ ցոյց տրուեցաւ
չիւ Եւրփի խոշոր հայ գաղութին
կողմէ:

Հայաստանի Սեկսուալ թեման Ս.Լև.
րիկեան կօմիտէի նախագահը Ճ'է
բարոս եւ ի պատիւ Հայ նախարա-
րապետին եւ իր ընկերներուն հաց
կերպով մօր պիտի սարքէ :

Պապուլ թը անհամբերութիւնով կը
հետի պատուիրակութեան աշխատանքին: Հայ մամուլը սղոյունած է
բարի գալուստի խանդավառ հետա
գիրներով, որոնց մէջ կը յայտնուի
սէր և հնազանդութիւն գէպի հայ
կառավարութեան պատուիրակու
թիւնը:

Սպասումի երազկոտ օրեր կապ
ընկեր . . . :

ՀԱՅ ՄՏԻՒ ԳԱՆԹԷՈՆԸ

2. Դերսէս Ալիմեանի կողք, այս սկնալիներուն մէջ հրատարակուած՝ կոչմըն է ամբողջ աշխարհի հայրենասէր վերջին հագումակի բոլոր հրատարակութիւնները հասցնելու Վիեննայի Միսիմատսնադարանին:

Վիշապը հոովը որ մահնչեց ու մողեգնեցաւ մէր իր ականաւոր եղբայր՝ Դանիէլի արգասիքը մը գրականութեան ձեռքի մը տակ որ նոր էր, որ կենսապայքարը կը պահանջէր, որ մահահրաւէր չհաղորդէր կը գողացնէր, որ վերջապէս շուրջընդհանուր վերածնունդ եղանակով տեսնուէր:

ցնէր զմեզ, որ միջազգային նորանոր
դէմքեր այ կը մերձեցնէր մեր գերա-
զոյն հակառակընդոյն: Այս շրջանը
հարկաւորապէս հարուստ եղաւ ուրեմ՝
նորորեակ հրատարակութիւններով: Եւ
արեւալիքի այդ օրերուն հոս, աշխարհի
անջատուած՝ եւ յստիս խորհած եմ թէ
կրցա՞ն գտնուի խնամուտ ձեռքեր, որ
— օրինակի համար հեռաւոր վանի մէջ
— ըլլա տեսած՝ նոյն իսկ վերջին թռուցի-
կը պահէին իբրեւ աւանդ՝ գալիք սերունդ
ներուն:

Թուրք Սահմանադրութեան հռչակու-
մին, Հ. Սահակ Տէր Ռովսեփեանը յա-
ճախ տեսած եւ Ղպաձիոյ լրագրակա-
նաւորներուն շուրջ անխնայ եռամեղով հա-
ւաքել այդ օրերու բոլոր հրատարակու-
միւնները: Զի վերահասի եւ Վիեննա
Հայերու համար զանոնէաներն են, հայ
միջոցն առ իրական ձեռք տա բնութիւնը:

Ժամանակի թափարն հասանքը՝ ան-
ընդ է իր արագությունում մէջ, եւ երբ մեր
ապագայ սերունդները ծը մը պետքը
զգան յետադարձ ակնակ «զգելու»
անցեալին վրայ, հոն պիտի դիմեն ժամա-
նակի ժամիքնիքին միտարար՝ ազատաճ-
նայ մտքի արգասիքը պրպտելու, մեր
պատմութիւնը յօրինելու համար:

Գրիգոր Ս. Թժրուհի 1892 թուականին Սեւանի կղզւոյն վրայ Նոր « Հինեցիա » մը կերտելու թէրադրութիւնը կտրծուկէր **Մշակի** իր արեգականակէն: Իայց միթէ հարկ կա՞ր Նորը հիմնելու, փոխանալ հինին դարձնելու մեր ամբողջ հոգա-
ծութիւնը. առեմնեսներով այնքան հա-
րուստ մեր ցեղին համար անողոք դա-
տապարտութիւն մըն է որ մայր-հողէն
դուրս գտնուի իր մտքի պանծէմը: Եւ
եւ, որ մօտէն ապրած եմ այս մոնազ-
ներուն մտերմութեան մէջ, գիտեմ թէ
Սիսիֆոսի ի՛նչ վեհասանձման աշխատու-
թիւն արժած է դատաւորութը համահա-
կատարականեանց: Հիշէ է, շատ սրտ-
կանանք ալ կան այս հաւաքածուններուն
մէջ: Ա. Փանոսեանի մէկ գաղիւրէն
ընթերցածը՝ որ կը սկսի

Enfant de la bien belle et bien pauvre
Arménie
Dont le Tigre et l'Euphrate arrosent les
sillons
տողերով, եւ զոր տղայութեանս գոց ընդ
կուտար ինձ մայրս, որդեգործիլ մայ-
րերուն, չի կայ այստեղ: Ասիկա միջինեմ
մէկ օրինակ մըն է սակայն: Իսկ 1914էն
ասդին դեռ ինչե՛ր յոյս տեսան: Սեր
մասուորական սպայակոյտը խորհեցա՞ւ
եւէ Միլիմա՞րեան հաստատութիւն մը
կայ հոս, որուն համար հաւաքել պէտք
էր եւ վար դնել օրեւէ հազարերս նորո՞ւ
թիւն: «Ռիմապարզ Անճառու» ըսուա՞ծ
է: Օր մը ասոր մէկ parodiէն շնորո՞ւե-
ր մեր այ երեսներուն:

Մեր խորին վշտակցութեան զգացումներ կը յայտնենք հանդուցեալին ձերունագարդ մօր և կրտսե

եղբոր և իրենց կը մայրենք կա-
րելի եղած ինչ փոքր ժամանակ
անոս արդարեւս գործունէութեան
թողած անմահութեան յիշատակով:

ՄԱՆՈՒՅԺ Ա. ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

Յատկապէս իրանեանք որ ծանօթ տա-
լանդատու լինելով և յանգա-
րանութեան մեծ վարպետ Ա. Բ.
անդր փանտեան (Ալիսապան) յան-
կարծաժան է եղբի և սրտին կախում
իջնելով 60 տարեկան էր և 40 տա-
րիէ ի վեր իր անունը ծանօթացած
էր զրական ասպարէզին մէջ: Կ.
պօրի մէջ Յանձնաժողով մը կազմ-
ւած էր այս միջոցին իր յորեկանը
ածնելու համար:

Թողման արարողութիւնը կատար-
ւած է հոկտ. 30ին, Բէրլինի Մ. Եր-
բարդութիւն եկեղեցիին մէջ, Տ. Զա-
ւէն Պատրիարքի նախագահութեամբ:
Իրիկ սպակիր ներկայ գտնուած են
նախկին պատրիարքներ Տ. Գուրեան
և Տ. Արշարունի արքեպիսկոպոսնե-
րը: Եկեղեցիին բակին մէջ գտնու-
նական մը խօսած է Յարեկանական
յանձնաժողովին կողմէն փաստարան
Տ. Արամ Ճիւղալիչեան: Մարմինը
ամփոփուեց է Պէտլիքաթէրէի գե-
րեկանատանը ընտանեկան դամբա-
նին մէջ:

ԶՈՐԱՅԻՐ ԿՈՒՐՈ ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հրատարակած էինք նախորդ
թուով, զօրավար Կուրօ՝ Ֆրանսական
Հանրապետութեան բարձր պատուիրակը
(haut-commissaire) Արեւելքի մէջ՝ ան-
ցած չարաքարի առաւօտ Մարսէյի հա-
տաւ, իր պաշտօնավայրը Սիրիա երթալու
համար:

Մարսէյի վաճառականական օճեկակը
նոյն օր ժամը 15ին հանդիսաւոր ընդու-
նելով ինքն մը ըրաւ անոր իր պաշտա-
մէջ: Զօրավարին կընկերակցէին իր ընդ-
հանուր քարտուղար Բոպէր ալ Վէ (Ro-
bert de Caix) որ սիրիական խնդրին մէջ
մասնակցող ճանչցուած է, զօրավար Գրէ-
քի, գնդապետ Բէթլա, տեղակալ գնդա-
պետ Կուրօ և հրամանատար Գաննիս: Ըն-
դունելով ինքն հանդէսին ներկայ էին նաեւ
Պուլ-տիւ-Ունի նահանգապետը Տ. Թիւպան,
Մարսէյի քաղաքապետը Տ. Լոմէն Բիէն
և այլ տեղական անձնաւորութիւններ:

Վաճառականական Սինեակի նախագահը
Տ. Արդօ Բարի գալուստի ճառ մը խօսե-
լով շնորհակալութիւն յայտնեց Շամբայնի
յաղթող զօրավար Կուրօին որ իր անունի
հմայքն ու իր կազմակերպչական մեծ կարո-
ղութիւնները ի սպաս կը գնէ Ֆրանսա-
կան ազգայնութեան տարածման Սիրիա
մէջ այն ձեւով ու այն նոր սկզբունքներ
համեմատ որոնք առաջնորդած են խաղա-
ղական խորհրդաժողովին: Այս առթիւ յի-
շեցուց նաեւ Սիրիական համաժողովը որ
այս տարի յունվարին գումարուեցաւ
Մարսէյի մէջ:

Զօրավար Կուրօ շնորհակալութիւն յայտ-
նելով վաճառականական Սինեակի ըրած-
ներին համար, բոլոր թէ այդպիսի գոր-
ծունեայ և անձնուէր անձերի աջակցու-
թեան վրայ վստահ էր երբ ընդունեց Տ.
Գրէմանտէն իրեն յանձնուած այս փա-
փուկ պաշտօնը և համակերպեցաւ թողու
Արքայապետի քաղաքը ուր իր յաղթական

զօրքերի գլուխն անցնելով մտած էր 1918
նոյեմբեր 22ին և ուր իր կեանքի ամե-
նագեղեցիկ տարին անցուց: Խօսելով սի-
րիական խնդրին վրայ, զօրավար Կուրօ
բաւ թէ Սիրիայի կացութիւնը չհամե-
մատուի Ամէրիկի, Թիւրքի և ոչ իսկ
Մարքի կացութեան հետ: Ամէրիկի մէջ
Ֆրանսական ազգայնութիւնը հաստատուե-
ցաւ պարզապէս աշխարհակալութեամբ:
այնուհետեւ Թիւրքի մէջ ան գործադրուե-
ցաւ հովանաւորութեամբ (protectorat) մը
որ արդէն շատ մեղմացած էր: Իսկ Մարքի
մէջ ալ աւելի մեղմացած լինելով, այժմ
Սիրիայի մէջ ան պիտի գտնուի միայն
քաղաքակրթական յանձնակատարութիւն
մը, որի շնորհով այդ երկիրը կարող պիտի
գտնուի ներդաշնակօրէն կազմակերպելու
իր անկախութիւնը: Այն վարմունքը որով
Ֆրանսա կը պահանջէ իր ազգայնութիւնը
ուրիշ երկրներէ մէջ, հետզհետէ աւելի
մեղմ և ազատական կը դառնայ: Անա-
րակիւս, վերջին պատերազմի նոր և մեծ
եղեղութիւնն ու անոր յարուցած գաղա-
փարական շարժումներն յետոյ, հովանա-
ւորութիւնը (protection) մը կարելի չէ
Սիրիայի մէջ: Բայց այդ երկիրը շատ մեծ
չափ մը պիտի գտնէ, Ֆրանսան իրեն ա-
ռաջնորդ մը ունենալով և ոչ իրիկ տէր մը:
Պատճառները գիտարական փոփոխու-
թիւններն որ պիտի ընենք, յայտնի են:
և այդ փոփոխութիւններ մեծ մասով կը
կատարուին նոյն իսկ Անգլիայի յայտնած
փոփոխութեան համեմատ: Զօրավար Կուրօ
մասնաւորապէս շեշտեց երկու բարեկամ և
զաշնակեց ազգերին՝ Ֆրանսացիներին և
Անգլիացիներին միջև լուս յարաբերութիւն-
ների պահպանման վրայ, չնայելով վաղեմի
միջակայքներին: Երկուստեք իրենց
իր գիտարական եղբայրակցութեան վրայ
Անգլիացիներին հետ, Ֆրանսայի և Տար-
տանէլի ազգամասնականներին վրայ:

Խօսելով այն մասին թէ ինք ինչ
քաղաքականութեան պիտի հետեւի Սիրիայի
մէջ, բաւ թէ անոնց կրօնական դանա-
ղան խմբակցութիւնները պատկանող ժո-
ղովուրդներին միջև ինք անդրադուլի ան-
կողմնակալութեամբ մը պիտի վարուի:
Արդէն կատարական վերջնական գրու-
թիւն մը հան հաստատուելու պաշտօն չունի
այլ կարգապահութիւն և վարչութիւն
(administration) որոնք գիտարական գրա-
ման վիճակի մը պարտականութիւններն
են, առանց կանխադասելու Արեւելքի վե-
րաբերեալ խնդիրներին լուծումը որոնց ո-
րոշումը կը պատկանի միայն խաղաղու-
թեան խորհրդաժողովին:

Միակնարանութիւններով ընդունուեցան
զօրավար Կուրօի խօսքերը:

Այնուհետեւ մարտիլարնակ Սիրիացի-
ների Յանձնաժողովի նախագահը Տ. Բօլ
Տահէր յիշատակագիր մը կարդաց որ կը
ներկայացնէր Ֆրանսական յարաբե-
րութիւններին համար անմիջական շահա-
զրգուծութիւն ունեցող առեւտրական գլխա-
ւոր խնդիրները որոնք ուղարկութեան ա-
ռաւ Ֆրանսական բարձր գոմիսէրը:

Երեկոյին, վաճառականական Սինեակը
Սարն Մատիլիայի մէջ պատուածաշ ըր
տուաւ զօրավար Կուրօի որ հետեւաւ օր,
հինգշաբթի, Գուլան երթալով, անկէ մեկ-
նեցաւ «Վալաթ-Ուսու» զրահաւոր յածա-
նաւով որ Եգիպտոսի գիծով կերթայ Սի-
րիա:

Տ. ԲՈՒԼԵՆԳԱՐԷԻ ԼՈՆՏՈՆԻ ԳՏԵՈՒԱՅՄ ՄԷՋՈՅԻՆ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌՆՈՒՄԻՆԻՆԵՐԸ

Յրանաւան Հանրապետութեան
նախագահ Տ. Բուլենգարէ անցած
շաբաթ Անգլիա այցելեց ուր խան-
դավաւ ընդունելով ինքն եղաւ իրեն
Լոնտոնի մէջ հիւրընկալուեցաւ Ճորճ
Լոպպարի ընակած Պիւքինգէմի
պալատին մէջ:

Անգլիական թերթերը գրեցին
թէ նախագահին Լոնտոն երթալը
բարեկամական ստորակալ այցելու-
թիւն մը չէր և երկու երկիրներին
միջև զաշնակցութիւն մը, որը պա-
տեւապէս նախորդործեց, ամրա-
պնդելու մասին Տ. Բուլենգարէի իր
ճառերի մէջ ըստմաներին մասնաւոր
նշանակութիւն մը տուին: Ուշագ-
րութիւն դրուեց նաեւ որ նախագահ
Տ. Բուլենգարէի հետ միասին Լոն-
տոն գնացած էր արտաքին գործերի
նախարարը Տ. Բիշոն:

Երկու երկրներին բարձրագոյն
ներկայացուցիչներին միջև հաւա-
նօրէն գնաւալան խնդիրներ քննու-
թեան առնամ կը լինին Լոնտոնի
մէջ, Բայց առանց մէջէն ամենէն կա-
րեւորները եղած են հետեւեալ երեք
խնդիրները: Ա. խաղաղութեան գաղ-
նադրին վրայ Ամերիկեան Դիւրա-
կալին մէջ բացուած վիճաբանու-
թեան հետեւեալ կացութիւնը: Բ.
Դաշնակցների քաղաքականութիւն
նր Գուստիայի մէջ: Գ. Համաձայնու-
թեան տէրութիւնների բռնադիւ-
զերքը Թիւրքիայի հանդէպ:

Ուստի նկատմամբ Դաշնակց-
ների քաղաքականութիւնը անփոփոխ
կը մնայ: Պայքարողներին գէտ կըն-
ւոյ ստատական իշխանութիւններին
թէ՛ զրոյսով և թէ՛ ազգամայնութեամբ
օգնութիւններ կը պահանջէին մի քանի
ամսուան բաւելու չափ: Ոչ Ֆրանսա
և ոչ Անգլիա կուզէին նոր գոհու-
թիւններ ընել: Բայց այդ երկուք
ոչ մին պայքարողի ոյժ տալու ընդթ
ունեցող բանակցութիւններ ընել
պիտի սկսի:

Թիւրքիայի խնդիրը նկատի առ-
նելով, Անգլիա և Ֆրանսա համա-
ձայնած են միասին գործելու հոն-
ի իրենց քաղաքականութիւնը կը մը
նայ միևնոյն թիւրք տիրապետու-
թեան անկախութեան ոչ թիւրքական
երկրամասերը և ազգաւապէս պաշտ-
պանել այն ազգութիւնները որոնք,
ինչպէս Հայերը, ցրուած են թիւր-
քական շատ մը վիլայէտներէ մէջ
այնպէս որ չէ կարելի յատկապէս իս-
տիլ հայկական երկրի մը մասին:

Այժմեան ձգտումն է սուղոյնը
պահել հաւանօրէն Կ. պօրի մէջ, ազ-
գու և լուրջ հսկողութիւն մը պար-
տադրելով օսմանեան կառավարու-
թեան վրայ, և կենսունակ բայց իր
զբաղմունքի կամ իր քրիստոնեայ
հպատակների վնասելու անկարող
թիւրքերի մը կազմակերպել թէ՛
Անատոլիի և թէ՛ Եւրոպայի մէջ:

Անգլիական թերթերէն այս տեղե

կութիւնները քաղելով հաղորդող
հաւատի հեռագրերը՝ ի վերջոյ կը
յարէ թէ Լոնտոնի մէջ քննութեան
առնուած բոլոր խնդիրներին վրայ
յաջողած են իրենց միջև համաձայ-
նութիւն մը գոյացնել երկու երկր-
ների կառավարութիւնները:

ՀՅՅԵՐԸ ԹԻՒՐԿ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

Նիյալէն իմացուցած են Կ պօրի
Պատրիարքարանին թէ 1.000 չափ
Հայեր որոնք Սերաստիաէն և Կեսա-
րիաէն օրինաւոր անցաթուղթերով
ճանաչաւ ելած էին Անգլիա երթալու
համար, Նիյալէն մէջ զիրենք օգտու-
պիւններէն վար իջեցուցեր են թիւրք
վարչական պաշտօնեաները և ար-
գիւր են Անգլիա երթալու:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Մարտի 14 նոյ. 1919

Յարգելի Հայրենակից

Պատիւ տնինք հրաւիրելու զՁեզ
Գաղթ. Ընդհ. Ժողովի, որ տեղի
պիտի տնենայ Ս. Յարութիւն մատարան
մէջ յառաջիկայ կիրակի 1919 նոյ.
23ին կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին:
Նկատելով որ մեծամասնութիւն չը-
գոյանալուն համար՝ առանց նիստը
բանալու՝ ստեղծ ցրուել հարկ կըլլայ,
նկատելով միանգամայն ձեր պար-
տաճանաչութիւնը և օրակարգի հար-
ցերուն կարեւորութիւնը՝ կը խնդ-
րենք և կը յուսանք որ անպատճառ
ներկայ կը գտնուիք այն Ժողովին,
որով ապացոյցը տուած պիտի ըլլաք
թէ չէք ուզեր ձեր բացակայութեամբ
ըր պատճառ դառնալ ներկայ եղող
անդամներուն ժամանակի կորստեան՝
ինչպէս նաեւ պիտի ցուցնէք թէ
քաղաքիս մատարան վերաբացումը
կամ փակ պահուիլը անտարբեր չի
թողուր զՁեզ:

Օրակարգ՝ Ա. Բնաւորութիւն Մատ-

րան Հոգեւոր Հովիտ

Բ. Վաւերացում նորընտիր

Հոգաբարձութեան Գ. ան-

դամին:

Ընդունեցէք, սիրելի Հայրենակից,

մեր ջիւղ բարեկեցութիւնը:

Ի դիմաց Գաղթ. Ընդհ. Ժողովոյ

Առեւտրական

Յովն. ՍԱՀԱԹԵԱՆ

Առեւտրապիւր

Պ. ԶԱՄԱՐԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. Բուլենգարի մէջ նախապէս եղած հրա-
ւերի մը համաձայն, Մարսէյի հայ գա-
ղութէն խումբ մը հայ երիտասարդներ
կազմած են երգչախումբ մը որ նպա-
տակ ունի արգային եւ ժողովրդական
երգերու հաշակարար արձնանք տեղադրու
յուրեան մէջ եւ սատար դառնալ սարը-
ւելիք ազգային հանդէսներուն:
Այս առիթներով՝ խումբս իրեն պարտը

կը համարի բարոյական աջակցութիւն ընծայել ազգանուէր զանազան ծեռնարկներու, իրեն վերապահելով որոշման իրաւասութիւնը:

Խումբս կանոնաւոր կերպով լաւաջ դիմելու համար կազմած է վարչութիւն մը որ պաշտօն ունի կարգադրելու ընթացիկ գործերը: Կը յուսանք որ Մարտիկի հայ գաղութը եւ երիտասարդութիւնը իրենց աջակցութիւնը չպիտի զրահան այս բարոյակրթիչ ծեռնարկի յաջողութեան համար:

Ի դիմաց Երգչախումբի
Ատենադպիր Ատենապետ
Եր. Թանձեան Հ. Նշանեան
Փանծապետ
Կ. Փամպուլքեան
Մարտի, 12 նոյեմբ. 1919

Ցաւով կը յայտնենք որ մեր վաղեմի բարեկամ Տ. Մարիու Շիքլէր (Mr. Marius Schickler), որի տպարանին մէջ կը տպուէր Արմէնիան 35 տարեկէ ի վեր, իր մահկանացուն կնքեց կիրակի օր և թաղման հանգէսը կատարուեցաւ երէկ:

Մեր ցաւակցութիւններ իր վըշտահար ընտանիքին:

« ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՐՅԱՆ » ԽՈՐԱԳՐԱԲԵՆԵՆ

Վիեննա, 4 նոյեմբ. 1919

Խմբագրութիւնս հինգ տարեկէ ի վեր գրկուած իր Հայաստանի և արտասահմանի բազմաթիւ ընթերցողներէն, կը դիմէ Արմէնիայի իւրաքանչեւ թերթերուն, ինքզինքով որ հաճէիք ներկայ Յայտարարութիւնը ձեր պատուական թերթին մէջ հրատարակել: Անշափա ուրախ ենք, որ կարող ենք վերջապէս դարձեալ թղթակցել մեր պաշտօնակից հայ խմբագիրներու հետ, լսել անոնց ձայնը և լսեցնել մեր և այսպէս նպատակ մեր սիրելի Ազգին յառաջդիմութեան և երջանկութեան, որ ամենուս ալ նպատակն է: Տա՛ Աստուած ամենուս փափաքածը՝ որ է անկախ Հայաստան մը և՛ ներկայիս՝ Հայ Պատուիրակութեան խոհեմութիւն և աշարջութիւն: Խմբագրութիւնս այն համոզումն ունի, որ այս վայրկեան միութիւնն ու համագործակցութիւնն ամէն Հայու, բայց մասնաւոր թերթերու նուիրական պարտքն է:

Ամենայն յարգանքով

Ֆր. Հ. Աղեք. ՄՍՏԻԿԵԱՆ

Խմբագրատեղի Հանգէսի

Յայտարարութիւն

Բացում է բաժնորդագրութիւն « Հանգէս Ամսօրիայ » ի 1919 և 1920 տարիներուն:

« Հանգէս Ամսօրիայ » իրեն Հայագիտական ուսումնաթիւնը՝ կը քննէ մասնաւորապէս Հայ Պատմութիւնը, Հայ Ազգագրութիւնը, Հայ Զարտաբանութիւնը, Գեղարուեստը, Հին և Նոր Գրականութիւնը և Հայ Գիտականութիւնը համեմատական աստղագիտութեան ամենանշանակալի մեթոտով:

Տարեկան բաժնեկիցն է 1919ի համար (159 էջ)՝ ֆր. 8.

1920ի համար (380 էջ)՝ ֆր. 15.

Ով որ կը բաղձայ Հանգէս Ամսօրիայի ամբողջական հաւաքածոն ունենալ, պատ-

րաստ է խմբագրութիւնս արտաքին կարգի նպաստաւոր գեղջով և այն՝ բացառաբար մինչեւ 1920 Ազգիկն սկիզբները արամագրելի ընել:

1887-1918 տարիներն՝ ֆր. 100, փոխանակ՝ ֆր. 360.

1915-1918 » ֆր. 12, փոխանակ՝ ֆր. 20.

Նոյնպիսի պայմաններով կարելի է ստանալ նաև Յուշարձանի՝ Գրական Ժողովածոյ 40ի չափ Հայ ազգին քաղաքակրթութեան նուիրուած յօդուածներու, ԺԶ-435 մեծադիր էջով, տպագրուած ամենամեծ խնամքով և հրատարակուած Միաբանութեան 100ամեայ Յոբելեանին առթիւ:

Ֆր. 16, փոխանակ՝ ֆր. 40,:

Խմբագրութիւն Հանգիսի

Rédaction de la revue

«Handes Amsorya»

VII/2 Mechitaristengasse 4

Vienne (Autriche)

ՌՈՒՍԻԱ

Անգլիայի նախարարապետը Տ. Լոյտ Ճորճ իմացուց որ առաջարկութիւն եղած է անյապաղ միջազգային խորհրդաժողով մը գումարելու ուր դաշնակից և ընկերակից պետութիւնների նախարարները պիտի ուսումնասիրեն այն զանազան խնդիրները որոնց մինչև այժմ լուծում մը չէ տուած գեռ խաղաղութեան խորհրդաժողովը այս կամ այն պատճառով: Աստից կարգին մէջ է ուսական խնդիրը:

— Նիկոլայէֆէն արուած հեռագիր մը կիմացնէ որ անգլիական օգնական զօրքեր հասած են Կովկաս, զիւսուորապէս գաղթալին զօրքեր, Գնդապետ Բոլանտան, Անգլիայի ներկայացուցիչը Տէնիքինի սպայա. կոյտին քով, յայտարարութիւն մը ուղղեց Կովկասի ժողովուրդին, իմացնելով որ Անգլիա կօզնէ Տէնիքի. նին և պիտի միջամտէ ինքն անոր դէմ ստքի եղնողներ լինին:

— Ամերիկեան կառավարութիւնը կը յայտարարէ որ պոլշէվիտը կառավարութեան հետ համաձայնութեան մը գալու ունէ ծրագրի իր հաւանութիւնը չպիտի տայ Նախ Միացեալ Նահանգները չպիտի մասնակցի այնպիսի խորհրդաժողովի մը ուր պոլշէվիտները ներկայացուցիչներ ընդունուին:

ԽՈՂՈՂԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ՍՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՐԱՍԿՈՅԻՆ ԱՌՋԵՒ

Նախագահ Ռիլընի կուտակեցնելի ջանքերին հակառակ, հանրապետականները յաջողեցան Դերակոյտի արտաքին գործերի Յանձնաժողովի նայ. Կի Նիտոն մէջ 33ի դէմ 48 քուէով ընդունել տայ իրենց առաջարկած վերապահութիւնը իրաւազական գաշնագրի 10րդ յօդուածին դէմ:

Այդ վերապահութիւնը համեմատ Միացեալ Նահանգները չպիտի ենթարկուին ուրիշ ազգերի վրայ դր-

ւած պարտաւորութիւններին և ի հակին Գոնկրէն պէտք է մասնաւորապէս որոշէ թէ Միացեալ Նահանգները միջազգային այս ինչ խնդրին պէտք է միջամտէ այն ինչ ազգի իրաւունքները պաշտպանելու համար, թէ ոչ: Այդ վերապահութիւնը համեմատ կը խախտուի Ազգերի դաշնակցութեան պայմանագիրը և հաւանօրէն ատենց պիտի հակառակի Ռիլըն երբ դաշնագիրը քուէարկութեան դրուի Դերակոյտին մէջ:

ՆՍՄԱԿԱՍՏՈՒՓ

Լա Տըմի-Լիւն. Ռ. Տ. Շնորհա. կալութեամբ ստացած ենք ձեր զըրկած 20 ֆր. և Արմէնիայի 35րդ տարեշնչին համար:

« Բամ փորտան » քաղերգի « բա. մը ձայնարկութիւն մ'է որ Հայաստանցիների իսկական նախկին և ոչ աղաւաղեալ » հնչումով կը կարգաց. ի գրէթէ « պոմ ». « փորտան » կը նշանակէ գոռալու ձայնը կը հանեն:

Այս « Բամ փորտան » երգին վերայ յատկապէս ուսումնասիրութիւն մը սկսած է հրատարակել Հ. Գրի. գորիս վ. Այալեան վեհեակի Բազմալեզու ամսագրի վերջին երկու թիւերին մէջ:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՆՍՄԱԿ ՈՒՆԻՆ

Ոսկան Մարտիկեան, Երուանդ Պոյաճեան (Ժընէվէն), Ստանալու համար գիմի Արմէնիայի խմբագրութեան:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒՆ

Տիկին Օլիմ Պաղչէճեան կը փնտռէ իր եղբայրը Յակոբ Ետայեան և քոյրը Ալին Ետայեան, Կե. սարիոյ Կէրմի գիւղաքաղաքացի, իրենց ուր կամ ուր կողմ բլալին զիտցողները թող բարեհաճին սոյն հասցէին լուր տալու:

Mme. Olim Baghtchedjian

1, Rue de la Laue d'Or

(France) Marseille

ՃԱԿԱՍՏԱՄԱՐՏ

Օրան երթ

Բաժնորդակն արտասահմանի համար՝ տարեկան 80 ֆր., վիցամսայ 45 ֆր.:

Հասցէ « Djagalmar » Journal arménien, Rue Cabristan N. 37. Péra-Constantinople.

(Poste militaire française)

ԲՍՏՈՒՍԻ

ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

Շարժան երթի

1920ի բաժնորդագրութիւնը « Վերաճում » ի բաժնորդներուն ձրի պիտի դրուի « Վերաճում » ի ընդարձակ Տարեցոյցը եւնէ անոնք իրենց հին հաշիւները մաքրելով 1919 դեկտեմբերէն առաջ բաժնորդագրութիւն 1920ին համար եւ կանխիկ վճարեն:

Դրամ, նամակ եւ գրութիւններ դրկել հիմնադիր անօրէնին այս հասցէով. Dr. Léon Hampartoumian, D. D. S. 16, Bould. St. Denis. PARIS

ՀԱՅ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՔՍՐԳ ՓՈՍԳՈՒՆԵՐ

Խաղաղի հայ Ռատնոյական Միութիւնը գեղեցիկ գաղափարն ունեցած է հայ անուանի գործիչներ պատկերներով քարգ. փաղաքներ հրապարակ հանելու որպէսզի ժողովուրդը զանոնք աւելի յաճախ իր աչքի և մտքի առջի ունենայ:

Հեռեկալ 13 քարգ փաղաքները կարելի է ստանալ նաև Արմէնիայի գրասենեակէն:

1. Աղամեան (Դերասան. — 2. Ալիշան Հ. Ղ. — 3. Ահարոնեան Ա. — 4. Անդրանիկ (գորավար). — 5. Անանի հայ գրագէտներ (Բաֆֆի, Կալան. դեանց, Պէշլեմաշլեան, Գ. Ա. Բժրուի, Ալիշան, Խրիմեան, Գամառ-Քամիլա, Ս. Նազարեանց, Խ. Արմալեանց. ամէնքը մէկտեղ մէկ քարտի վրայ). — 6. Գալի. թեան (ջութակահար). — 7. Զօհրապ Գ. — 8. Խրիմեան Հայրիկ. — 9. Կոմիտաս վրդապ. — 10. Կուկար Պոլոս փաշա. — 11. Պէշլեմաշլեան. — 12. Սիւմեան. Թօ. — 13. Վարդապետ:

Մարտի 1919 թ. 20-նոյս. Մարտի 25-նոյս 25-նոյս:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Լոյս տեսաւ Հայաստանի քարտէզը գուշաւոր և հայաստա, պատրաստուած Մ. Չամբեանէ: Մեծութիւնն է 65x48: Կարելի է ստանալ Արմէնիայի գրասենեակէն: Գին Մարտի 1919 թ. 2 ֆր. և 50 անգամ Մարտի 1919 թ. 2,75:

Սիւսեանի աշխարհագրական քարտէզը. Կիլիկիա հին և նոր, հայկական գաւառք ԺԲ-ԺԳ. դարուց:

(Հայերէն տառերով այս գեղեցիկ քարտէզը, որը Հ. Ղ. Ալիշան գործարար, տպագրուած է Վիեննայի, 775-րդ տպագր. մէք լայնութեամբ և 51 հարկորդական երկարութեամբ գեղեցիկ թուղթի վրայ): Գին 6 ֆր.: Մարտի 1919 թ. 6 ֆր. 30:

Carte de Cilicie et de ses environs. Dressée par K. J. Basmadjian. Paris. 1918. Echelle de 1:800.000.

(Կիլիկիայի ընդարձակ եւ մանրամաս քարտէզը, գծագրուած Տ. Կ. Յ. Բասմաճեանի եւ փորագրուած Փարիզի մէջ Ֆրանսերէն տառերով: Գլխաւոր քաղաքների անունները հայերէն տառերով ալ տպագրուած են): 5,50 (6 ֆր.)

Carte de l'Arménie ancienne. Dressée par K. J. Basmadjian, professeur d'histoire, Paris 1916.

(Հայաստանի պատմութեան գիւղերի մասին պէտք է հետաքրքրուի Նախ հիմնական քարտէզով որովհետեւ պատմութիւնը ատենց աշխարհագրութեան չէ կարելի իրաւ. բնութիւնը Բաֆ. Բասմաճեանի այդ մասին զիւրութիւն մ'ընծայած է այժմ հրատարակելով հին Հայաստանի ամենագին և միանգամայն խնամով պատրաստուած քարտէզ մը):

Գինն է Մարտի 1919 թ. 75 անգամ, Մարտի 1919 թ. 85 անգամ:

ՏՆՕՐԷՆ-ԻՄՐԱԳԻ

Մ. ՓՈՐՔՈՒՆԵԱՆ

ՄԱՐՏԵՂԻ

Հայերէն Ցապրան Մ. Փոքրոգայեան, Le Gérant: François CARRIERE. Marseille. — Imprimerie du Midi